

HANDELINGEN

VAN DE

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL

gedurende het Zittingjaar 1842—1843

1STE VERGADERING. — 18 OCTOBER 1842.

Verslag van de Commissiën tot onderzoek der Geloofsbrieven.

1STE VERGADERING

VERGADERING VAN DINSDAG 18 OCTOBER
(GEOPEND OM 11 UUR)

Onderzoek van de geloofsbrieven der nieuw gekozen leden. — Verslag van de Commissiën met dat onderzoek belast; toelating van de nieuwe leden, met uitzondering van de heeren Brouwer en Van den Bosch. — Beraadslaging over het niet overleggen van stukken, bij het Reglement van Orde voorgeschreven. — Beëdiging van den heer Michiels van Verduynen. — Voordracht van drie kandidaten voor het Voorzitterschap der Kamer; benoeming van de Commissie tot het den Koning aanbieden van die voordracht.

Tijdelijk Voorzitter: **Van Dam van Isselt**,
als laatst afgetreden Voorzitter.

Tegenwoordig, met den tijdelijken Voorzitter, bij den aanvang der vergadering 34 leden, te weten de heeren:

Van Hoorn van Burgh, Luyben, Mutsaers, Corneli, Van Rechteren, Backer, Kniphorst, Corver Hooft, Van der Gronden, Luzac, Nedermeijer van Rosenthal, Van Nagell, Anemaet, Van Tuyll, Van Heeckeren, Van Panhuys, Van Goltstein, Buma, Den Tex, Van Rappard, Romme, Ingenhousz, Tromp, Schooneveld, Snouck Hurgronje, Petit, Van Bleiswijk, Van Akerlaken, Van Nes, Verwey Mejan, Gockinga, Gevers van Endegeest en Van Rijkevorsel. Daarna teekenden op de presentielijst de heeren: Hooft, Hinlôpen, Scheers van Harencarspel, Cost Jordens, Michiels van Verduynen, Van Sasse van Ysselt, De Man, Bruce, Druyvesteyn, Gouverneur, Vegelin van Claerbergen, Enschedé, Repelaer, Boreel, Menso, Nederburgh en Van Heloma, te zamen 51 leden.

De Minister van Staat, belast met de directie van de zaken van den Hervormden Eeredienst, woont een gedeelte der Vergadering bij.

Overeenkomstig art. 2 van het Reglement van Orde, benoemt de **Voorzitter** twee Commissiën tot het onderzoeken van de geloofsbrieven der nieuw gekozen leden. De eerste van die Commissiën, samengesteld uit de heeren Luyben, Nedermeijer van Rosenthal, Van Goltstein, Buma en Petit, zal de geloofsbrieven onderzoeken van de gekozen leden uit Noordbrabant, Gelderland, Utrecht, Friesland, Overijssel en Limburg.

De tweede Commissie, bestaande uit de heeren Van Nes, Schooneveld, Corver Hooft, Van Bleiswijk en Snouck Hurgronje, zal de geloofsbrieven onderzoeken van de gekozen leden uit Zuid- en Noordholland en Zeeland.

De vergadering wordt geschorst.

Na de heropening van de vergadering brengt de heer **Luyben** namens de eerste Commissie verslag uit omtrent de verkiezing van de heeren mr. P. Gouverneur en jhr. L. Van Sasse van Ysselt, uit Noord-Brabant; mr. M. J. De Man en Mr. R. Scheers van Harencarspel, uit Gelderland; dr. H. Menso, uit Utrecht; dr. S. Brouwer en jhr. mr. P. B. J. Vegelin van Claerbergen, uit Friesland; mr. G. J. Bruce en mr. W. H. Cost Jordens, uit Overijssel, en A. H. T. baron Michiels van Verduynen, uit Limburg. De geloofsbrieven der genoemde leden zijn in orde bevonden en de Commissie adviseert alzoo tot hunne toelating. Bij het onderzoek der geloofsbrieven van den heer Brouwer is echter gebleken, dat in de vergadering der Provinciale Staten van Friesland, waarin zijne benoeming heeft plaats gehad, 48 leden tegenwoordig geweest zijn, en dat van die 48 leden bij eene derde stemming 24 stemmen op hem zijn uitgebracht, terwijl 2 blanco-briefjes in de bus gevonden zijn. De Staten van Friesland verklaren desniettemin den heer Brouwer voor behoorlijk en wettig tot lid der Tweede Kamer verkozen; doch zij hebben niet beslist, en de Commissie is dus niet voorgelicht, of de Staten het er voor gehouden hebben, dat de blanco-briefjes afgetrokken moesten worden van het aantal stemmenden, in welk geval 46 leden aan de stemming zouden hebben deelgenomen en de heer Brouwer dus door de volstrekte meerderheid van die stemmenden zou gekozen zijn, dan wel of de genoemde Provinciale Staten, ofschoon begrijpende dat de twee blanco-briefjes ook in aanmerking moesten komen, daar het hier een derde stemming gold, den heer Brouwer als wettig gekozen hebben aangemerkt omdat hij ouder is dan zijn concurrent, die 22 stemmen had bekomen. Drie leden van de Commissie van onderzoek hebben zich voor de admissie ook van den heer Brouwer verklaard, terwijl twee leden van oordeel zijn geweest, dat die toelating nog moest worden uitgesteld. De meerderheid der Commissie adviseert alzoo tot de toelating ook van den heer Brouwer.

De heer **Van Nes** zegt, als woordvoerder van de tweede Commissie, dat het zoo even uitgebrachte rapport hem aanleiding geeft, om voorloopig aan te merken, dat eene dergelijke omstandigheid, als waarvan de heer Luyben met opzigt tot den heer Brouwer heeft gewaagd, zich ook ten aanzien van een der nieuw benoemde leden, wier geloofsbrieven door zijne Commissie onderzocht zijn,

heeft opgedaan, namelijk ten aanzien van den graaf Van den Bosch, die in Zuid-Holland benoemd is. Die benoeming heeft plaats gehad door de volstrekte meerderheid der gestemd hebbende leden; doch ook bij die stemming zijn zes blanco-briefjes in de bus gevonden; en wanneer men deze blanco-briefjes niet van het getal stemmende leden mag aftrekken, heeft de heer Van den Bosch de volstrekte meerderheid niet bekomen. Bij de Commissie, waarvan hij (Van Nes) de tolk is, heeft echter een andere wijze van zien geheerscht, dan bij de eerste Commissie. Zijne Commissie heeft namelijk eenstemmig begrepen, dat de blanco-briefjes van het getal stemmenden moesten worden afgetrokken. Zij had voor dat niet medetellen ook dezen bijzonderen grond, dat in het verleden jaar de zelfde quaestie zich heeft voorgedaan en dat alstoen de Kamer, op het rapport van den heer Romme, zoo niet unaniem, dan toch met eene groote meerderheid, in den bedoelden zin beslist heeft. De Commissie ziet alzoo geen zwaarigheid om getrouw te blijven aan het gevoelen, dat vroeger over dit punt in de Vergadering de bovenhand behouden heeft.

De **Voorzitter** verzoekt den heer Van Nes, om eerst en vooraf uit te brengen zijn rapport over de geloofsbrieven, die door zijne Commissie onderzocht zijn. Hij stelt voor om dan te beslissen over de toelating der leden, waaromtrent geen bedenking bestaat, en eerst daarna het punt in geschil wegens de blanco-briefjes tot een opzettelijk punt van beraadslaging te maken.

Dienovereenkomstig wordt besloten.

De heer **Van Nes** brengt mitsdien namens de tweede Commissie verslag uit over de verkiezing der heeren jhr. O. Repelaer van Molenaarsgraaf, jhr. W. Boreel van Hogelanden, graaf Van den Bosch en Mr C. B. Nederburgh, uit Zuid-Holland; jhr. D. Hooft Jz., F. C. W. Druyvesteyn en mr. J. Enschedé uit Noord-Holland en mr. J. G. Hinlôpen uit Zeeland. De rapporteur refereert zich tot het vroeger gezegde omtrent den graaf Van den Bosch: deze heeft, na aftrekking van de zes blanco-briefjes, juist één stem meer dan de helft van het aantal stemmenden bekomen. De Commissie heeft, naar aanleiding van art. 5 van het nieuwe Reglement van orde der Kamer, nog eene tweede bedenking op sommige der onderzochte geloofsbrieven gemaakt. Bij dat artikel wordt sub 2° aan ieder nieuw benoemd lid de verplichting opgelegd tot overlegging van eene verklaring van het Hoofd van het bestuur zijner woonplaats, waaruit blijkt dat hij is ingezet en der Provincie, waaruit hij is benoemd, en geboren uit ouders binnen het Rijk of deszelfs buitenlandsche bezittingen gevestigd. De nieuw verkozenen uit Zuid-Holland, de heeren Boreel van Hogelanden, Nederburgh en Van den Bosch, hebben niet geheel en al aan deze verplichting voldaan. Wel hebben zij overgelegd de verklaring van Provinciale Staten, dat zij zijn ingezetenen van de provincie, waaruit zij benoemd zijn, en geboren hier te lande, maar het blijkt niet daaruit, dat hunne ouders gevestigd waren binnen het Rijk of deszelfs buitenlandsche bezittingen. Men heeft zich omtrent deze zaak in Zuid-Holland gehouden aan de oude voorschriften en de bepaling van het nieuwe Reglement van Orde der Kamer over het hoofd gezien. In Noord-Holland en Zeeland daarentegen is men daarop indachtig geweest. Het is der Commissie echter voorgekomen, dat dit geringe gemis, hetwelk alleen toe te schrijven is aan de nieuwigheid der zaak, hier geen hinderpaal kon zijn; dat het genoegzaam was, daarvan in het rapport gewag te maken, opdat het verzuim in een volgend jaar zou kunnen worden hersteld, en dat over het algemeen de onderzochte geloofsbrieven genoegzaam in orde bevonden zijn, om tot de toelating der leden, die ze hebben ingediend, te besluiten.

De **Voorzitter** stelt voor: om tot de toelating van al de nieuwe leden te besluiten, uitgenomen de heeren Brouwer en Van den Bosch.

De heer **Van Rechteren** meent, dat het onderzoek der geloofsbrieven eene zoo belangrijke zaak is, dat daaromtrent niet met te groote naauwgezetheid kan worden te werk gegaan. En daar nu uit het gezegde blijkt, dat de geloofsbrieven van leden uit Zuid-Holland ten aanzien der gevorderde verklaring van het Gemeentebestuur niet geheel in orde zijn, gelooft hij, dat dezen niet kunnen worden toegelaten, dan nadat in die leemte is voorzien. Daaruit kan toch slechts een uitstel van weinige dagen ontstaan.

De heer **Schooneveld** denkt omtrent de belangrijkheid van het onderzoek der geloofsbrieven volmaakt eenstemmig met den vorigen geachten spreker. In het tegenwoordige geval blijkt echter,

dat voldaan is aan al hetgeen de Grondwet verlangt. Het onderscheid is alleen, dat de geloofsbrieven der leden uit Zuid-Holland opgemaakt zijn in den vroegeren vorm. In plaats van de verklaring van het Gemeentebestuur, die bij het nieuwe Reglement van Orde gevorderd is, heeft men hier een extract uit de notulen der Provinciale Staten-vergadering, dat, ofschoon dan ook niet letterlijk getuigenis gevende dat de nieuw benoemden gesproken zijn uit ouders hier te lande gevestigd, toch in het wezen der zaak het zelfde zegt. Het geldt dus hier enkel een punt van vorm, en de spreker meent, dat dit voor ditmaal, omdat de zaak nieuw is, wel over het hoofd kan gezien worden.

De heer **Van Rechteren** toont zich geneigd om aan de toelating zijne goedkeuring te schenken, daar de zaak, welke het geldt, toch uit een ander stuk blijkt.

De heer **Luyben** geeft te kennen, dat het zelfde gebrek, waarover thans wordt gehandeld, ook in een der stukken, die aan het onderzoek zijner Commissie onderworpen zijn geweest, voorkomt. Die Commissie heeft daarin geen bezwaar gevonden, omdat het hier eene keuze der Provinciale Staten geldt, gedaan vóór dat het nieuwe Reglement van Orde der Kamer nog bekend was.

De heer **Luzac** zegt: Ik lees in art. 5 van het nieuwe Reglement van Orde met zoo vele woorden: dat elk nieuw benoemd lid van de wettigheid zijner verkiezing moet doen blijken door de overlegging van een geloofsbrief der Provinciale Staten en dat zulk een lid daarenboven, behalve nog twee andere stukken, verplicht is over te leggen eene verklaring van het Hoofd van het bestuur zijner woonplaats, enz. Wij hebben die verplichting imperieus voorgeschreven, en zullen wij thans, nu wij voor het eerst ons nieuwe Reglement toepassen, beginnen met daarvan af te wijken? Welke zwaarigheid kan er tegen het vorderen der voldoening aan de opgelegde verplichting door de nieuw benoemde leden bestaan? Slechts een gering oponthoud kan daarvan het gevolg wezen. Het is eene zaak, die in twee dagen kan worden in orde gebracht.

De heer **Van Rappard** acht zich verplicht het gevoelen van den heer Luzac te ondersteunen. Hij meent dat, vermits de Kamer bij de beraadslaging over haar Reglement besloten heeft, aan nieuw benoemde leden de verplichting tot overlegging der verklaring van het Gemeentebestuur op te leggen, daarvan niet mag worden afgeweken. Dat elders in de geloofsbrieven het zelfde voorkomt, wat uit die verklaring moest blijken, doet hier, zijns inziens, niets af.

De heer **Van Nes** blijft bij het gevoelen, dat de leemte voor de eerste maal zeer wel over het hoofd kan gezien worden. De zaak, welke het geldt, blijkt genoegzaam uit de overgelegde verbaalen der Provinciale Staten. Het geldt hier eene bepaling, die vroeger niet is voorgeschreven geweest. Ook is het de vraag, of de Gemeentebesturen wel zoo gereed zullen zijn om de verklaring, dat de nieuw benoemde leden geboren zijn uit ouders binnen het Rijk of deszelfs buitenlandsche bezittingen gevestigd, af te leggen. Zij zouden daaromtrent nog al eenige entraves kunnen maken.

De heer **Van Rechteren** blijft, na het gehoorde, het gevoelen, hetwelk hij bij het begin dezer discussie geuit heeft, aankleven.

De heer **Tromp** merkt aan, dat men bij sommige der Provinciale Staten gedacht heeft, dat het Reglement van Orde voor de thans behandelde verkiezingen nog geen verbindende kracht had. Hij meent dat de Vergadering, alvorens verder te gaan, ook behoort te weten omtrent welke der geloofsbrieven, die door de eerste Commissie onderzocht zijn, de gemaakte aanmerking toepasselijk is.

De **Voorzitter** vraagt aan den heer Luyben, welke der leden, over wie zijn rapport gehandeld heeft, in het zelfde geval verkeerden, als de drie leden uit Zuid-Holland.

De heer **Luyben** antwoordt, dat alleen de heer Sasse van Ysselst zich in dat geval bevindt.

De heer **Luzac** verbeeldde zich, dat het Reglement van Orde aan de nieuw benoemde leden bekend moest zijn, en vertrouwde dat zij onderzocht zullen hebben, welke verplichtingen hun daarbij waren opgelegd. Daar het van sommigen blijkt, dat zij niet volkomen voldaan hebben aan hetgeen sub 1°, 2°. en 3°. van art. 5, van hen gevorderd wordt, moet hij zwaarigheid blijven maken om die leden toe te laten. Wanneer hij tegen hunne admissie stemt, dan heeft hij geenszins ten oogmerk om hen te weren, maar alleen

1STE VERGADERING. — 18 OCTOBER 1842.

Beraadslaging over de Geloofsbrieven.

om hun gelegenheid te geven zich alsnog de benodigde stukken aan te schaffen.

De **Voorzitter** stelt voor: te besluiten tot de toelating van al de nieuw benoemde leden, wier geloofsbrieven zijn onderzocht, met uitzondering van de heeren Van den Bosch en Brouwer. Hij geeft te kennen dat degenen, die *tegen* zullen stemmen geacht zullen worden ook tegen de dadelijke toelating van de heeren Van Sasse van Ysselt, Boreel van Hoogelanden en Nederburgh gestemd te zijn.

Het voorstel van den Voorzitter wordt aangenomen met 21 tegen 13 stemmen, zoodat al de nieuw benoemde leden toegelaten zijn, met uitzondering van de heeren Brouwer en Van den Bosch.

Voor stemden de heeren: Gevers van Endegeest, Van Hoorn van Burgh, Luyben, Mutsaers, Kniphorst, Corver Hooft, Van der Gronden, Nedermeijer van Rosenthal, Van Nagell, Anemaet, Van Tuyll, Van Heeckeren, Van Goltstein, Buma, Romme, Ingenhousz, Schooneveld, Snouck Hurgronje, Van Bleiswijk, Van Nes, Gockinga en de Voorzitter.

Tegen stemden de heeren: Van Rijkevorsel, Corneli, Van Rechteren, Backer, Luzac, Van Panhuys, Den Tex, Van Rappard, Tromp, Petit, Van Akerlaken en Verwey Mejan. ¹⁾

De toegelaten leden worden door den Griffier binnen geleid en nemen zitting.

De **Voorzitter** doet door den Griffier voorlezen een koninklijk besluit van 18 October 1842, n°. 3, waarbij hij gemachtigd wordt, om van de heeren Star Busmann en Michiels van Verduynen de bij art. 86 der Grondwet voorgeschreven eeden af te nemen.

De heer **Michiels van Verduynen** legt, overeenkomstig de beoelde magtiging, de voorgeschreven eeden in handen van den Voorzitter af.

De **Voorzitter** stelt alsnu aan de orde: de beraadslaging over het vraagpunt: of de leden der Provinciale Staten, die bij de benoeming van den heer Brouwer in Friesland en van den graaf Van den Bosch in Zuid-Holland blanco-briefjes in de stembus hebben geworpen, al dan niet onder de aanwezige en gestemd hebbende leden moeten geteld worden, en of de beide genoemde heeren dus al dan niet door een volstreekte meerderheid gekozen zijn en toegelaten kunnen worden. Hij meent te moeten herinneren, dat de meerderheid der eerste Commissie van oordeel was, dat de admissie van den heer Brouwer behoorde te geschieden, en dat de tweede Commissie zich eenparig voor de toelating van den heer Van den Bosch verklaard heeft.

De heer **Van Rechteren** meent dat de quaestie eenigszins anders behoort gesteld te worden; zijns inziens behoort de eerste vraag te zijn: kunnen de twee genoemde leden al dan niet geadmitteerd worden? Die vraag moet eerst voor het eene lid en dan voor het andere beslist worden, omdat de omstandigheden in het eene geval van die in het andere kunnen verschillen.

De **Voorzitter** doet opmerken, dat de Vergadering reeds beslist heeft, dat de beide leden niet zouden geadmitteerd worden, vóórdat het al of niet mederekenen der blanco-briefjes een opzettelijk punt van beraadslaging zou uitgemaakt hebben.

De heer **Van Rechteren** ontwikkelt nader zijn gevoelen, dat de admissie niet kan plaats hebben, vermits die met de Grondwet en de Reglementen strijdig zoude zijn. De benoeming van den graaf Van den Bosch in de vergadering der Provinciale Staten van Zuid-Holland heeft plaats gehad, terwijl er 83 leden tegenwoordig waren. De volstreekte meerderheid van die vergadering was alzoo 42. Intusschen heeft de graaf Van den Bosch slechts 39 stemmen bekomen en dus 3 minder dan de volstreekte meerderheid. Bij de benoeming van den heer Brouwer door de Provinciale Staten van Friesland waren 48 leden tegenwoordig: de heer Brouwer heeft 24 stemmen bekomen en dus één minder dan de volstreekte meerderheid. Intusschen is bij art. 139 der Grondwet met zoovele woorden voorgeschreven, dat de besluiten der Provinciale Staten bij vol-

streekte meerderheid van stemmen opgemaakt worden. Ten gevolge van die bepaling der Grondwet leest men in art. 24 van het provinciaal reglement van Overijssel [art. 20 of 32 van die van andere provinciën], dat in de Staten-vergaderingen voor het doen van benoemingen de volstreekte meerderheid van stemmen der tegenwoordige leden gevorderd wordt. Van die bepalingen is men in Zuid-Holland en Friesland in dit geval afgeweken.

De heer **Den Tex** wenscht niet zijn gevoelen over de door den vorigen geachten spreker gemaakte bedenkingen te ontwikkelen, maar alleen, als hij het zoo noemen mag, eene prealabele quaestie op te werpen. Hij vindt daartoe aanleiding in art. 4 van het Reglement van Orde, hetwelk aldus luidt: „Indien er omtrent de toelating van eenig lid verschil van gevoelen oprijst, en de Kamer niet dadelijk beslist, verzendt zij het verslag der Commissie naar de Afdeelingen of bepaalt eenen dag, op welken de behandeling van het geschilpunt zal plaats hebben; zij gaat inmiddels met hare werkzaamheden voort.“ Hij meent dus, dat allereerst de vraag in aanmerking komt, of de Kamer dadelijk omtrent de toelating der heeren Van den Bosch en Brouwer zal beslissen, en dat indien deze vraag ontkennend beantwoord wordt, een der twee alternatieven, waarvan het artikel spreekt, namelijk of de verzending naar de Afdeelingen of de bepaling van een dag voor de behandeling van het geschilpunt, gekozen moet worden.

De **Voorzitter** verklaart zich bereid om den door den heer Den Tex aangegeven weg in te slaan; doch acht het bedenkelijk, artikel 4 zoodanig uit te leggen, alsof hier, zonder nader onderzoek, reeds dadelijk over de admissie zou kunnen beslist worden.

De heer **Luzac** ondersteunt het gevoelen van den heer Den Tex, vooral ook uit het oogpunt, dat hij zich niet genoeg ingelicht acht, om reeds dadelijk over het al dan niet toelaten te stemmen. Hij zou zich dus, bij het opvolgen der in art. 4 aangegeven orde van beraadslagen, tegen de dadelijke beslissing moeten verklaren, en meent dat, indien de meerderheid dit gevoelen omhelst, dan nog over de vraag, of er eene verzending naar de Afdeelingen, dan wel de bepaling van een naderen dag voor de beraadslaging plaats hebben zal, afzonderlijk moet gestemd worden.

De heer **De Man** gevoelt zich gedrongen, om in het belang der leden, die, evenals hij, eerst staande de vergadering toegelaten en dus als het ware incidenteel in deze discussie gevallen zijn, het gevoelen des vorigen sprekers te ondersteunen. Wij kennen, zegt hij, de zaak, waarover thans gehandeld wordt, enkel uit hetgeen wij daaromtrent van het geachte lid uit Overijssel gehoord hebben. Het is dus voor ons volstrekt noodzakelijk, daarover bepaaldelijk ingelicht te worden.

De **Voorzitter** zegt, te vertrouwen in den geest der Vergadering te handelen, door thans allereerst in omvraag te brengen: of de Kamer al dan niet verlangt over de toelating van de beide heeren dadelijk te beslissen?

Deze vraag wordt door de 50 tegenwoordige leden ontkennend beantwoord.

De **Voorzitter** brengt nu, naar aanleiding van art. 4 van het Reglement, in omvraag: of de verslagen der Commissiën omtrent het onderzoek der geloofsbrieven van de beide heeren naar de Afdeelingen verzonden zullen worden, dan wel of een nader dag zal worden bepaald, waarop de behandeling van het geschilpunt plaats hebben zal. De leden, die *voor* zullen stemmen, zullen geacht worden zich voor den nader te bepalen dag verklaard te hebben, terwijl de tegenstemmers gehouden zullen worden de verzending naar de Afdeelingen voor te staan.

Van de 50 leden verklaren zich 32 vóór en 18 tegen, zoodat beslist is, een naderen dag voor de behandeling van het geschilpunt te bepalen.

Vóór hebben gestemd de heeren: Petit, Van Bleiswijk, Van Akerlaken, Gockinga, Gevers van Endegeest, Van Rijkevorsel, Hooft, Cost Jordens, Michiels van Verduynen, Van Sasse van Ysselt, De Man, Bruce, Druyvesteyn, Enschedé, Boreel, Van Hoorn van Burgh, Luyben, Mutsaers, Corneli, Corver Hooft, Van der Gronden, Nedermeijer van Rosenthal, Van Nagell, Anemaet, Van Heeckeren, Van Panhuys, Van Goltstein, Buma, Van Rappard, Romme, Ingenhousz en de Voorzitter.

¹⁾ Bij deze stemming werd voor de eerste maal in toepassing gebracht de nieuwe bepaling van art. 38 van het Reglement van Orde, volgens welke niet meer de presentielijst van het begin af gevolgd, maar door het lot beslist moest worden bij welk nummer van de lijst de stemming aanvangen zal.

Tegen hebben gestemd de heeren: Van Nes, Verwey Mejan, Hinlôpen, Scheers van Harencarspel, Gouverneur, Vegelin van Claerbergen, Repelaer, Menso, Nederburgh, Van Rechteren, Backer, Kniphorst, Luzac, Van Tuyll, Den Tex, Tromp, Schooneveld en Snouck Hurgronje.

De **Voorzitter** meent dat de aanwijzing van den dag voor de nadere beraadslaging niet tot den werkring van den tijdelijken Voorzitter behoort, en dat ook daarmede zou kunnen gewacht worden tot de blijvende Voorzitter benoemd is en de Kamer zich dus geheel zal georganiseerd hebben.

De heer **Den Tex** tracht dit bezwaar weg te nemen. Zijns inziens doen de bewoordingen van art. 4 verwachten, dat de dag voor de nadere beraadslaging staande eene vergadering als deze worde bepaald. Dat artikel is in het eerste hoofdstuk van het Reglement onder het hoofd: *Eerste werkzaamheden der Kamer*, geplaatst. Daaronder behooren alleen zulke werkzaamheden, als vóór de optreding van den vasten Voorzitter plaats hebben.

De heer **Van Rappard** merkt aan, dat het niet zoozeer die tijdelijke Voorzitter, als wel de Kamer zelve is, die, op zijn voorstel, den dag bepaalt.

De heer **Tromp** geeft in bedenking, om hier niet een dag te noemen, maar de nadere beraadslaging bijvoorbeeld vast te stellen op den dag na het eerste trekken der Afdeelingen.

De tijdelijke **Voorzitter** stelt voor, om de beraadslaging te bepalen op den dag na dien, waarop de nieuwe Voorzitter zijne functiën zal aanvaard hebben.

Dienovereenkomstig wordt besloten.

Op verzoek van den heer **Kniphorst** wordt nog vastgesteld, dat de stukken wegens de verkiezing der beide heeren inmiddels ter inzage van de leden op de griffie zullen gedeponeerd worden.

Aan de orde is thans: *het opmaken van eene Voordracht van drie leden, den Koning aan te bieden, om daaruit te benoemen den Voorzitter der Kamer gedurende de zitting van 1842 op 1843.*

De tijdelijke **Voorzitter** benoemt tot stemopnemers de heeren Romme, Van Akerlaken, Van der Gronden en Van Panhuys.

Er zijn thans 50 leden in de Vergaderzaal tegenwoordig, zoodat de volstreckte meerderheid 26 bedraagt.

Bij eene eerste stemming over den eersten kandidaat verkrijgen: de heeren Gevers van Endegeest 21, Van Dam van Isselt 18, Snouck Hurgronje 4, Luyben en Luzac ieder 2 stemmen, en de heeren Van Rappard, Van Akerlaken en Verwey Mejan ieder één stem.

Bij eene tweede vrije stemming bekomen de heeren Gevers van Endegeest 26, Van Dam van Isselt 22 en Snouck Hurgronje 2 stemmen.

De heer **Gevers van Endegeest** zal alzoo als eerste kandidaat op de voordracht geplaatst worden.

Bij de eerste stemming over den tweeden kandidaat bekomen: de heeren Luyben 16, Van Dam van Isselt 11, Snouck Hurgronje 8, Luzac 3, Van Rappard 3, Van Goltstein 2 stemmen, en de heeren Schooneveld, Van Akerlaken, Bruce, Gouverneur, Van Hoorn van Burgh, Verwey Mejan en Corver Hooft ieder één stem.

Bij eene tweede stemming verkrijgen: de heeren Luyben 23, Snouck Hurgronje 13, Van Dam van Isselt 8 stemmen, en de heeren Bruce, Van Goltstein, Luzac, Van Rappard, Gouverneur en Van Akerlaken ieder één stem.

De **Voorzitter** zegt, dat, vermits ook bij deze tweede stemming niemand de volstreckte meerderheid van stemmen verkregen heeft, volgens art. 50 van het Reglement van Orde, eene derde stemming plaats moet hebben over de vier personen, die bij de tweede stemming de meeste stemmen bekwamen. Daar echter de heeren Bruce, Van Goltstein, Luzac, Van Rappard, Gouverneur en Van Akerlaken ieder slechts één stem bekomen hebben, en het dus niet uitgemaakt is, wie de vierde zal zijn,

moet, volgens art. 52 van het Reglement, vooraf eene stemming plaats hebben, om dit te beslissen.

Bij die stemming bekomen: de heeren Van Akerlaken 14, Luzac 9, Bruce 8, Van Rappard 8, Van Goltstein 6, Gouverneur 3 stemmen en de heeren Luyben en Snouck Hurgronje ieder één stem.

De **Voorzitter** zegt dat mitsdien de vier personen, die geacht worden bij de tweede stemming de meeste stemmen op zich vereenigd te hebben, zijn: de heeren Luyben, Snouck Hurgronje, Van Dam van Isselt en Van Akerlaken.

De heer **Corver Hooft** oppert de bedenking, of de beslissing omtrent het laatstgenoemde lid niet strijdig moet geacht worden met art. 42 van het nieuwe Reglement van Orde, volgens hetwelk alle besluiten der Kamer, met uitzondering van de bijzondere gevallen waaromtrent anders bepaald is, bij volstreckte meerderheid genomen worden.

De **Voorzitter** antwoordt, dat bijaldien in een geval als dit, de volstreckte meerderheid ontbreekt, de relatieve meerderheid voldoende moet zijn.

Den heer **Den Tex** stemt dit volkomen toe. De stemming, die nu volgens art. 52 van het Reglement plaats had, valt in de termen van het slot van art. 50, waar gesproken wordt van de vier personen, die bij de tweede stemming de meeste stemmen op zich vereenigd hebben.

De heer **Van Rechteren** meent dat de laatst gehouden stemming nietig is, omdat daarbij stemmen zijn uitgebragt op leden, die hier niet in aanmerking konden komen: de heeren Luyben en Snouck Hurgronje.

De **Voorzitter** verwijst, in antwoord op deze bedenking, naar art. 47 van het Reglement van Orde, volgens hetwelk niet behoorlijk ingevulde stembriefjes met niet ingevulde worden gelijk gesteld.

De heer **Van Rappard** meent, dat wel bij de gehouden stemming voor de leden de verpligting bestond, om uit de zes personen, die bij de laatst voorgaande stemming gelijk stonden, er een te kiezen; doch dat het niet nakomen dier verpligting de stemming niet kan nietig maken. Een verkeerd ingevuld stembriefje staat, volgens art. 47 van het Reglement, volkomen gelijk met een blanco-briefje, en het werpen van een zoodanig blanco-briefje in de stembus is nergens verboden. De spreker is het voorts met een geacht lid uit Amsterdam (Den Tex) eens, dat uit art. 50 van het Reglement genoegzaam blijkt, dat ter bepaling der vier personen slechts de meeste stemmen, niet de volstreckte meerderheid, noodig is. Hij herinnert, dat bij de beraadslaging over het nieuwe Reglement van Orde de wensch geopperd is, dat aan de leden bij de stemmingen over het doen van keuzen of voordragten van personen meer vrijheid en ruimte mogt verleend worden, dan volgens het oude Reglement het geval was, hetwelk bepaalde dat bij de derde stemming de keus beperkt was tusschen de twee personen, die bij de tweede de meeste stemmen op zich vereenigd hadden. Aan dezen wensch hebben de artikels 50—52 van het nieuwe Reglement, die thans, naar sprekers inzien, behoorlijk worden uitgevoerd, hun ontstaan te danken.

De heer **Gevers van Endegeest** ondersteunt deze redeneeringen. Indien het gevoelen van het geachte lid uit Overijssel doorging, en de laatst gehouden stemming nietig was, omdat twee verkeerd ingevulde stembriefjes in de bus gevonden zijn, dan zou een enkel lid elke regelmatige stemming over te kiezen personen onmogelijk kunnen maken. Hij zou daarvoor niets anders behoeven te doen, dan telkens bij de herstemmingen een verkeerd ingevuld stembriefje in de bus te werpen. Juist om zulke moeilijkheden af te keeren, is art. 47 in het nieuwe Reglement opgenomen.

Er heeft thans eene nieuwe stemming plaats over de vier heeren Luyben, Snouck Hurgronje, Van Dam van Isselt en Van Akerlaken. Daarbij bekomt de heer Luyben 25, de heer Snouck Hurgronje 17, de heer Van Dam van Isselt 4 en de heer Van Akerlaken 3 stemmen. Een blanco-briefje wordt in de stembus gevonden.

Vermits, volgens art. 47 van het Reglement, niet-ingevulde stembriefjes van het getal der leden, die bij de stemming tegenwoordig zijn geweest, worden afgetrokken, en de volstreckte meerderheid dus thans juist 25 bedraagt, wordt de heer **Luyben** geproclameerd als tweede kandidaat.

1STE VERGADERING. — 18 OCTOBER 1842.

Voordracht voor het Voorzitterschap der Kamer.

Bij de stemming over den derden kandidaat, waaraan ook de heer Van Heloma en dus 51 leden deelnemen, verkrijgen de heeren Van Dam van Isselt 41, Snouck Hurgronje 4, Romme 3 stemmen en de heeren Corneli, Backer en Bruce ieder één stem.

De heer **Van Dam van Isselt** wordt alzoo als *derde* kandidaat op de voordracht geplaatst.

De tijdelijke **Voorzitter** benoemt tot leden der Commissie, belast met het aanbieden van de voordragt aan den Koning, behalve de heeren stemopnemers, de heeren Mutsaers, Hooft, Tromp en Corneli.

De Vergadering wordt gescheiden.
